

Ils quater cumpogns celestials (primavera, stad, atun, unviern)

(suenter Thomas Wuerttemberger)

Translaziun : Vitus Dermont 2015 / Romontsch sursilvan

Ils quater cumpogns celestials sesevan trests en l'ustria e schevan pender ils tgaus. Els havevan survegniu lur attestats da lavur dils carstgauns e duevan ussa vegnir avon Diu per rapportar ad el. Quel leva saver, co ils carstgauns patratgan da ses survients.

Ussa sesevan ses survients tier in migiel vin e selamentavan. « Jeu hai falliu », ha la primavera suspirau. « Schegie che jeu hai dau ina tala fadigia. Jeu havevel rasau il tschiel blau sur la cuntrada e mess nibels alvs suten. Jeu havevel schau crescher sems ed jarvas. Jeu havevel destadau las flurs sin la prada. Ils pumers havevel jeu ornau cun flurs alvas e rosas.

Ils utschals havevel jeu reuniu mintga damaun al cant da laud. E tia miarda e tiu tschuf, car cumpogn unviern », ha ella palesau a ses cumpogns vid la meisa, « havevel jeu rumiu naven. E tuttina ein ins buca stai cuntents cun mei. Ins ha reclamau.

Jeu vi preleger, tgei ch'ins ha scret a mi egl attestat : Ella ha purtau a nus la struha da fein. Nus essan vegni maltractai cun allergias da tut gener. Il sulegl era buca caulds avunda ni memia caulds. Quel ha engulau tut nossas forzas. Nus eran mo pli stracs, senza forza, staunchels e fleivels. Biars ein stai malsauns. Nus essan cuntents cura ch'ella ei naven e selgrein sin la stad. »

La stad ha priu aunc in sitg ord siu migiel, ed allura ha ella entschiet : « Propi, els eran selegrai sin mei. E naturalmein hai jeu giu udiu il plonscher sur da tej, cara primavera. » Ella ei seruschnada anavon per dar dapli peisa a sia vusch. « Era jeu hai giu dau gronda

fadigia. Als nibels vevel jeu lubiu da vegnir per il suentermiezgi per schar plover. Cun quei fuvan quels naturalmein buca cuntents ed han fatg canera cun tuns e cametgs e mintgaton schizun entras draccadas. Mo jeu hai buca midau l'idea, perquei che jeu hai vuliu ch'ils carstgauns possien guder la pli gronda part dils gis.

Jeu hai envidau els da vegnir tiels lags, tiels flums ed alla mar a sedevertir ell'aua frestga. Els duevan guder lur spisas sut miu infinit tetg blau, e la sera e la notg duevan els far lur fiastas illuminadas da steilas e glina.

Als habitonts dil sid hai jeu dau entras la calira era l'occasiun da far biala veta e da buca stuer luvrar. La carschientscha dils fretgs che ti cara primavera vevas gia entschiet hai jeu cuntinuau e preparau per tei, cumpogn atun. Ils aviuls hai jeu incumbensau da rimnar dilligentamein, per ch'ei detti bia mèl.

Las colurs egl iert da Dieus hai jeu aunc intensivau. La jarva ch'ils purs drovan per lur muvel hai jeu schau secchentar ed hai midau ella en fein. Jeu hai schau crescher lavandra e las rosas e biaras jarvas da bun' odor. Ils carstgauns duevan era renconuscher mei entras lur nas.

La biara puma, las apricosas, ils persics, las melonas ed ils legums multifars vi jeu gnanc menziunar en detagl.

Quei hai jeu fatg bugen. Surtut per ils vendiders da glatsch hai jeu procurau per grondas entradas. Mo tut quei ei buca stau avunda. »

Ella ha laguttiu, ha rasau ora il pupi ed ha prelegiu : « La calira era buca pli da tener ora. Duront il gi fuva ei nunpusseivel da bandunar la casa. Ils barcuns stuevan ins tener serrai, per che las temperaturas en

nossas habitaziuns restien supportablas. Las climatisaziuns en nos biros e nossas stizuns grondas mavan da tutta forza. Ellas han caschunau altezia quens per forza electrica ed han fatg vegnir nus malsauns.

Ils muschins, ils aviuls e las viaspras eran ina mulesta. » Ella ha mirau cuortamein entuorn. « Era ils schurnalists han reclamau da mei. Jeu hagi tratg els en ina ruosna nera profunda, ord la quala els hagian saviu sedeliberar mo entras reportaschas surfatgas, scandals inventai e historias miez-veras. Tuts spetgien cun desideri igl atun. »

« Spetga mo », ha il cumpogn atun detg. El ha mess dalla vart siu migiel ed ha derullau siu attestat. « Els han propi spitgau vess sin mei. Buca ditg suenter mia entrada en uffeci sun jeu s'occupaus dil sulegl ed hai diminuiu sia forza per la mesadad. Jeu vai surtut patertgau vid ils viticulturs che han da luvrar gl'entir gi en lur vegnas. Engraziel fetg a vus duas cumpognas primavera e stad ! Vus haveis propi prestau buna lavur preparatorica. Jeu hai schau far ils carstgauns ina prima raccolta.

Jeu hai empleniu lur tgaminadas cun meila, nuschs, iuas, péra e froslas tochen agl ur. Tier mei han ei saviu pressar vin, must e sucs da tut gener. Per ils affons hai jeu schau curdar castognas giu dallas plontas, ord las qualas els han saviu zambergiar figuras.

A la natira hai jeu tratg en vestgadira melna d'aur. Ed ils ualus d'ischi hai jeu schau arder senza fiug. Igl art dils faliens, lur reits, hai jeu ornau cun mia rugada.

En las ustrias hai schau survir selvaschina e carn da maz per preparar els sin tia stagiun, car unviern. Ina part da miu temps apparteneva era alla melanconia, la tristezia ed il cumiau, cura che jeu hai schau ir

tschaghera sur la tiara vi e cura che jeu hai lubiu al vent da saltar sur la cultira e da scurlar la davosa feglia giud las plontas.

E quei ei ussa miu attestat. Giudichei sez : Vent e ferdaglias ha el purtau a nus. Il sulegl ha el engulau a nus. El ha purtau bletschira la tuos e cunauras. El ha scursaniu nos gis e prolunghiu las notgs. In nausch cumpogn ei quei, ina stagiun snueivla. Nus spitgein vess e selegrein sin in unviern cun massa neiv. »

Ussa ei cumpogn unviern staus vidlunder. El ha bess siu attestat sin meisa ed ha scurlau il tgau : « Jeu capeschel aunc adina buca, tgei che jeu hai fatg falliu. Ti, amitg atun, vevas bein detg a mi, tgei ch'els giavischan. E quei hai jeu lu era purtau en surabundanza. Jeu havevel speranza ch'els fetschien aschia puspei pasch cun nus.

Perquei hai vuliu ina certa lavur preparatorica. Gl'emprem hai jeu discurriu cul sulegl. Jeu hai lura sbassau sias uras da lavur ed hai dau ad el bia temps liber. La natira hai jeu tarmess en ina sien profunda. Jeu hai schau vegnir freid e schelar. E finalmein hai jeu pachetau ora miu regal : neiv e neiv e neiv. Jeu hai cuvretg la natira ed ils marcaus cun gl'alv il pli clar e pli splenduront ch'ins po semaginar. Els duein giugar en la neiv, ir cun skis e scarsolas. Jeu erel selegraus fetg dils umens da neiv cun lur nas ord rieblas.

E la gronda fiasta da Cristus level jeu schar festivar els en vestgadira alva. Perquei hai jeu tarmess per siu anniversari aunc ina extra porziun neiv. Ed jeu vai controllau mez mintga flocca, avon che jeu hai lubiu dad ir la via giu sin tiara.

Il pigneuls ornai splenduravan, in pli magnific e tarlichont che l'auter. Ins ha bratau regals senza fin. Avon la fiasta hai jeu schau ir

Sontgaclau tras il mund e metter dultschems els calzers dils affons. Sin ils marcaus han ins mischedau vin cun canella, oranschas, citronas ed anis che ha fatg plascher a tut ils visitaders. E la fin digl onn hai jeu celebrau cun bialas fiastas ed in fiug artificial grondius - ed entras empermetter che vus treis returneies era puspei. Che tut flureschi e seraghegli puspei cun colurs frestgas e nova veta.

E quei han els allura scret en miu attestat : Ei dat negina stagiun pli sgarscheivla. Darar sulegl, mo freid, neiv, buglia e lozza. Mellis han da levar pli baul per arrivar ad uras a lur plaz da lavur. Las equipas per rumir neiv ein occupadas gi e notg. Il bia sal fa donn agl ambient. Sin las vias ed els marcaus regia in caos absolut. Las grondas stizuns daventan camps da battaglia. Tuts cumbattan, stauschan, smacchan e sefultschan sgiavlonnd tras ils zulers. Tuts cuoran en prescha tier las crunas per anflar aunc la davosa minuta in regal. Adina dapli carstgauns piteschan gest quei temps da depressiuns e da stauncladad. Biars sesan ussa en solitariadad vid la meisa ni sin il canapé. Ils miedis averteschan. Tuts selamentan, suspiran e sedamondan : Cu ei quei temps pomai a fin ? Mo sche la primavera vegness ! »

Cun fatschas trestas van ils quater cumpogns tier il Segner per mussar ad el lur attestats. Quel legia els e sedivertescha. El gi : « Returnei e luvreis ussa ensemen. Dei als carstgauns quei ch'els giavischan, per che la voluntad dils carstgauns da sesentir sco el paradis vegni ademplida ! »

Aschia ein els puspei returnai el mund ed ein secussegliai. Els ein vegni perina da sentupar duront il temps da lavur dalla primavera, duront il meins avrel. Detg e fatg ! Fertion ch'ils auters treis cumpogns han mirau co la primavera lavura, han els udiu a selamentar ensatgi :

« Mo sch'ei vegness pli cauld ! » Suenter ei cumpogna stad vegnida en funcziun ed ha fatg arder il sulegl. Suenter ch'els havevan ademplier quei giavisch, han els udiu a plonscher in auter : « Bia memia cauld per quella stagiun. »

Silsuenter ha cumpogn unviern gidau ed ha sbassau las temperaturas, aschia che tut ei schelau. E suenter ha el gest aunc tarmess ina bischa sur la tiara. « Tgei aura da piertg », ha in auter clamau en il vent. « Jeu hai gest semnau, ed ussa vegn tut a schelar ! »

Ussa ha il cumpogn atun sedau breigia. El ha tarmess in ferm ventatsch per scatschar ils nibels da neiv dil cumpogn unviern. El ha schau camegiar e tunar ed ha tarmess nibels da plievgia per lavar naven la neiv. Suenter ei aunc ina malaura secca d'atun vegnida per schigentar tut. Finalmein ha era il sulegl fatg percamond ed ha fatg cun ses radis caulds ch'il tratsch vapurisescha. Quei ha denton buca fatg bein ad ina signura veglia. Ella ei semessa giu ed ha suspirau : « mia circulaziun, mia circulaziun ! »

Consterni ein ils quater cumpogns danovamein sepresentai avon il car Segner. Els han raquintau ad el ch'ei seigi era ussa buca reussiu ad els da cuntentar ils carstgauns. Il Segner ha mo ris da cor : « Quei sun gnanc jeu buns da far. Ed jeu sun bein il creatur da vus tuts. Dei a mi vos attestats, jeu vi scarpars els !

Ademplir tut ils giavischs dils carstgauns en connex cun l'aura ei nunpousseivel. Fagei vinavon vossa lavur sco tochen dacheu. »